

BJÖRSKOG



OMGIVANDE LANDSKAP/SIKTLINJER

Björskogs socken ligger i slättbygden mellan Arboga och Köping i Västmanlands läns sydvästra del. Kyrkan ligger på en höjd i norra utkanten av stationssamhället Valskog.

VÄGNÄT/STIGAR/VATTENDRAG

Öster om sockencentrat går den äldre vägen mellan Björskog och Kungs-Barkarö kyrkbyar. Vägen går ungefär i den ursprungliga sträckningen och kan dateras åtminstone till medeltiden. Väster om kyrkan ligger Sankt Olovs källa som ska ha använt för att döpa människor under 1000-talet. Enligt en legend ska den äldsta kyrkan legat här. Enligt traditionen ska vägen ha gått via kyrkbacken i Björskog vidare västerut ända in till mitten av 1900-talet. Idag är den vägsträckan dragen norr om kyrkan och under järnvägen. En gång- och cykelväg löper längs med vägen och en trappa leder upp till kyrkan.

Järnvägen drogs i Kungsör år 1867. Två större järnvägslinjer, Arboga - Köpingsdelen och järnvägen mot Kungsör möts strax söder om kyrkan.

KYRKAN, DESS PLACERING OCH BYNS UTBREDELSE

Platsens första stenkyrka sägs ha tillkommit omkring 1200. Kyrka blev i stora delar nybyggd under åren 1800–02. Tornets medeltida murverk finns kvar nedtill och delar av övriga kyrkans medeltida murar ingår i den nuvarande byggnaden, dock oklart i vilken omfattning. Tornet byggdes 1652 men spiran förstördes i en brand och ersattes i början på 1800-talet av en lanternin. Vid kyrkan finns prästbostaden, skolbyggnad med lärarbostad och slöjdlokal. Söder om järnvägsspåret ligger bebyggelse som idag är avskuren från kyrkbyn. Sockencentrat består idag endast av före detta sockengemensamma byggnader.

Öster om kyrkbyn ligger gården Eknö. Gården har medeltida anor och ägdes av biskopen under 1400-talet. Här låg tidigare komministerbostaden, åtminstone under 1800-talet, samt två skolhus.

GRÖNSTRUKTUR

Kyrkogården ligger i sluttande terräng och har utvidgats vid flera tillfällen. När den senast utvidgades västerut revs en medeltida bogårdsmur. Från kyrkan till den före detta skolans byggnad öster om kyrkan finns en gräsyta med allé och grusade gångar. Här står en staty till minne av silhuettklipparen Johan Leksell. Intill ligger före detta prästgårdens stora trädgård med flera fruktträd och en nyanlagd häck. En park kring prästgården ska ha anlagts av en prost under 1700-talet. Det är inte klarlagt hur stor parken var och vilka idag synliga delar som ingick.

BEBYGGELSE

Prästgården från 1859 ligger direkt söder om kyrkan och kyrkogården. Huvudbyggnaden användes senare under 1900-talet som pastorsexpedition och församlingshem. Under 1600-talet låg prästgården söder om nuvarande placering. En folkskola från senare delen av 1800-/början av 1900-talet ligger öster om kyrkan. Till skolan hör en lärarbostad samt en slöjdlokal. Samtliga byggnader är privatbostäder idag. 1968 ersattes folkskolan i Björskog med en skola i Valskog. Norr om kyrkan ligger en fattiggård, senare benämnd ålderdomshem. Byggnaden finns markerad på en karta i från början av 1900-talet och låg troligen på prästens ägor. Idag privatägt.

<i>Byggnadstyp</i>	<i>Årtal</i>	<i>Kommentar</i>
Ja Kyrkan	1200/1800	
Ja Prästgård	1859 el 1924	Senare församlingshem/pastorsexp, idag privatägd.
Sockenstuga		
Klockaregård		
Ja Fattigstuga	1800-tal?	Senare ålderdomshem, idag privatbostad
Ja Skolhus	1800/1900-tal? 1940-tal?	Folkskola, idag privat.
Tiondebod		
? Sockenmagasin		Sockenmagasin kan finns på komministergården
Kyrkstall		
Ja Övrig företeelse av vikt	1885?	Komministerbostad samt skolhus i V. Eknö. Sista komministern flyttade 1910.

TIDSPERIOD OCH VÄRDERING

- Äldre medeltid till 1350
 - Yngre medeltid 1350–1550
 - 1550–1760
 - 1760–1860
 - o 1860–1920
 - 1920–2000
 - Blandad tidsperiod
- 1 Betydande värde som helhet
 - 2 Betydande värde i delar
 - o 3 Få betydande värden

UTMÄRKANDE KARAKTÄRSDRAG

Högvoxna träd på öppna gräsytor, privata bostäder, fasader i gul kulör.

ANVÄNDNING IDAG

Kyrklig verksamhet, privata bostäder.

ATT TÄNKA PÅ

Fornlämningar är skyddade enligt 2:e kapitlet Kulturmiljölagen.

Kyrkobyggnaden, kyrkotomten, de kyrkliga inventarierna och begravningsplatsen skyddas genom 4:e kapitlet kulturmiljölagen.

Miljöbalkens generella biotopskydd gäller för odlingsrösen, stenmurar, åkerholmar, alléer (även enkelradig), småvatten och våtmarker, källor samt pilevallar (hamlade träd på rad).

Delar av marken inom området kan regleras av detaljplan enligt plan- och bygglagen.

VIDARE UNDERSÖKNINGAR

Hur mycket av SC fanns i V. Eknö/Nådberga? Småbarnsskola?

Prästgårdens ekonomibyggnader söder om järnväg?

Vilka delar av prostens park är synliga idag?

KÄLLOR

Kulturhistorisk karakterisering Björskogs kyrka, Västerås stift, 2005

Kulturminnesvårdsprogram för Kungsörs kommun, 1982

Lantmäteriet, äldre kartmaterial, www.lantmateriet.se 2021-09-23



Björskogs kyrka



Före detta prästgård.



Trädgård vid före detta prästgård, före detta lärarbostad i fonden.



Före detta skolbyggnad och lärarbostad.



Före detta skolbyggnad.



Järnväg och trappa ner till vägen.



Staty till minne av silhuettklipparen Johan Leksell.